

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**Історія держави і права
країн Європи та США
X – XX ст.**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

**КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітньо-професійна програма	Право
Кількість кредитів	6
Рік підготовки, семестр	1 рік, 2 семестр
Компонент освітньо-професійної програми	Вільного вибору
Дні занять	згідно з розкладом
Мова викладання	українська
Консультації	щопонеділка 12.00-13.00 (210 кабінет, з можливістю дистанційної роботи на платформах ZOOM та Google-class).
Викладач	Кандидат історичних наук, доцент Іваненко Аліна Олексіївна
Контакти	E-mail: alina.a.ivanenko@gmail.com

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Історія держави і права зарубіжних країн, дотримуючись принципу хронології вивчає структуру, компетенцію, функції органів держави, а також розвиток головних галузей права. Ця дисципліна вивчає право як єдине ціле, державно-правові інститути і правове становище населення в конкретних умовах окремих держав.

При вивченні курсу розглядаються організація влади, державний устрій і становище в ньому особистості, а також первісні основи юриспруденції деяких держав давнини; прослідковується зв'язок права з іншими соціальними нормами, їхній вплив на юридичний побут минулих цивілізацій. Знання політичних систем, законів минулого підносить правову культуру, розвиває правосвідомість, дає змогу краще зрозуміти значимість державно-правових інститутів у житті суспільства. Таким чином, завданнями дисципліни є:

- загальна підготовка студентів у питаннях держави і права, вироблення в них особливого юридичного мислення, необхідного для засвоєння і застосування права;
- створення необхідних передумов для найкращого засвоєння таких дисциплін, як теорія держави і права, історія вчень про державу і право, державне і міжнародне право, а також всіх інших юридичних дисциплін, включаючи цивільне, кримінальне право і процес;
- сприяння формуванню наукового підходу до процесів, які відбуваються в нашій країні і в усьому світі;
- розвиток вміння правильно і гуманно оцінювати поведінку людей, які по своїй волі чи

випадково стали об'єктом чи суб'єктом державно-правової діяльності.

Очікувані результати навчання:

В результаті вивчення даної дисципліни студенти повинні **знати**:

- предмет і метод історії держави та права зарубіжних країн;
- розвиток суспільного ладу на різних етапах розвитку людства;
- систему органів державної влади й управління в країнах Середніх віків, Нового часу і Новітнього часу;
- основні джерела рабовласницького, феодального, буржуазного і сучасного права;
- державно-правові інститути в країнах Європи, Америки;
- основні принципи континентальної та англосаксонської системи права;

Застосовуючи одержані знання студенти повинні **вміти**:

- аналізувати законодавчі акти;
- використовувати в практичній діяльності знання основних принципів континентальної та англосаксонської систем права;
- робити правильні прогнози в сучасному суспільно-політичному житті;
- систематизувати та узагальнювати сучасний досвід таких країн, як Англія, Франція, США, Німеччина в державно-правовому будівництві;
- аналізувати практику роботи парламентських структур в державах Європи та США.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПП	Компетентності
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно так і письмово
ЗК9	Здатність працювати в команді.
ЗК10.	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК11.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК14.	Цінування та повага різноманітності і мультикультурності
СК1.	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.
СК2.	Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
СК3.	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.
СК4.	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Зміст модулів	Кількість годин			
		Всього	Лекції	Семін. заняття	Сам. робота
Т. 1-4. Феодалні держави Західної Європи					
Т.1	Вступ до дисципліни. Держава і право франків	13	4	2	7
Т.2	Держава і право феодалної Франції	11	2	2	7
Т.3	Держава і право феодалної Англії	13	2	4	7
Т.4	Держава і право феодалної Німеччини	11	2	2	7
Т. 5 – 6 Держава і право англо-американської правової сім'ї					
Т.5	Розвиток буржуазної держави і права в Англії	13	4	2	7
Т.6	Виникнення і розвиток держави і права в США	13	4	2	7
Т.7 – 8. Держава і право романо-германської правової сім'ї					
Т.7	Виникнення і розвиток буржуазної держави і права у Франції	12	4	2	6
Т.8	Виникнення та розвиток буржуазної держави і права у Німеччині. Об'єднання Німеччини	12	4	2	6
Т.9 – 12. Історія держави і права Новітнього часу					
Т.9	Держава і право США новітнього періоду	13	2	4	7
Т.10	Держава і право Німеччини новітнього періоду	13	4	2	7
Т.11	Держава і право Франції новітнього періоду	13	4	2	7
Т.12	Держава і право Великобританії новітнього періоду	13	2	4	7
Разом годин по курсу		150	38	30	82

Плани семінарських занять:

Тема 1. Держава і право франків

1. Виникнення держави і права у германців, загальна характеристика.
2. Особливості утворення держави у франків.
3. Суспільний лад.
4. Державний устрій.
5. Джерела та характерні риси права.

Тема 2. Держава і право феодалної Франції

1. Розвиток феодалних відносин. Період феодалної роздробленості.
2. Станово-представницька монархія. Центральне і місцеве управління (XIV – XV ст.).
3. Абсолютна монархія. Державний устрій в період абсолютизму. Реформи Ришельє та Людовіка XIV.
4. Джерела та характерні риси права.

Тема 3. Держава і право феодалної Англії

1. Суспільний і державний лад англосаксів.

2. Феодална монархія в Англії після нормандського завоювання (XI-XII століття).
3. Утворення станово-представницької монархії в Англії.
4. Велика Хартія Вольностей 1215 р.
5. Абсолютна монархія в Англії.
6. Джерела права середньовічної Англії.
7. Основні риси права середньовічної Англії.

Тема 4. Держава і право феодалної Німеччини

1. Утворення і розвиток феодалної держави у X – XII ст.
2. Виникнення та особливості станово-представницької монархії.
3. Становлення князівського абсолютизму.
4. Особливості розвитку феодалного права в Німеччині.

Тема 5. Розвиток буржуазної держави і права в Англії

1. Передумови та особливості англійської буржуазної революції.
2. Розвиток конституційної монархії і парламенту в XVII – XIX ст.
3. Державний устрій наприкінці XIX – початку XX ст.
4. Основні джерела і риси англосаксонської системи права.

Тема 6. Виникнення і розвиток держави і права США

1. Заснування та соціально-економічний розвиток північноамериканських колоній.
2. Війна колоній за незалежність і утворення США.
3. Створення конфедерації. Конституція США 1787 року. Білль про права (1791 р.).
4. Розвиток США у XIX ст.
5. Адміністративно-територіальний поділ і органи управління.
6. Правова система США.

Тема 7. Виникнення і розвиток буржуазної держави і права у Франції

1. Початок буржуазної революції. Декларація прав людини.
2. Встановлення панування великої буржуазії.
3. Варенська криза 1791 р. і знищення монархії.
4. Боротьба жиронди і «гори». Створення якобінської диктатури.
5. Якобінська диктатура. Конституція 1793 р.
6. Контрреволюційний переворот 9 термідора. Директорія.
7. Консульство й імперія.

Тема 8. Виникнення та розвиток держави і права буржуазної Німеччини

1. Віденський конгрес та його наслідки. Революція 1848 року.
2. Північнонімецький союз. Утворення німецької імперії.
3. Характерні риси права.

Тема 9. Держава і право США Новітнього часу

1. Централізація державної влади. Новий курс президента Ф.Д. Рузвельта.
2. Зміни в Конституції.
3. Партійна система і її вплив на формування державних органів.
4. Місцеве управління, суд, поліція.
5. Характеристика основних джерел і галузей права.
6. Податкова система США.

Тема 10. Держава і право Німеччини Новітнього періоду

1. Революція в Німеччині 1918 року та її наслідки.
2. Встановлення фашистської диктатури.
3. Крах фашистської диктатури. Проголошення Федеративної Республіки Німеччини.
4. Проголошення Німецької демократичної республіки. Об'єднання Німеччини.

5. Судові та правоохоронні органи Німеччини.
6. Податкова система Німеччини.

Тема 11. Держава і право Франції новітнього періоду

1. Зміни в державному устрої та політичному режимі між двома світовими війнами. Падіння Третьої республіки.
2. Державний устрій та політичний режим Четвертої республіки.
3. Державний устрій та політичний режим П'ятої республіки.
4. Основні джерела та риси права.
5. Судові та правоохоронні органи Франції.
6. Податкова система Франції.

Тема 12. Держава і право Великобританії нового часу

1. Основні зміни в економіці, політичній системі та в державному устрої в першій половині ХХ ст.
2. Криза Британської колоніальної імперії після першої та другої світових воєн.
3. Урядування консерваторів.
4. Великобританія в ХХІ ст.
5. Структура органів влади.
6. Основні джерела та риси права.
7. Правоохоронні орган Англії.
8. Податкова система Великої Британії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Бостан Л.М. Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид. перероб. й доп.: Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с.
2. Гуренко М.М., Джужа О.М., Калиновський В.С., Третякова Т.А. Історія держави і права зарубіжних країн. – Київ, – 2000. – 352 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки). За редакцією Б.Й. Тищика. – Львів, 2006. – 384 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела навч. посіб. / Упорядник Г.І. Трофанчук. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 400 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: Посіб. для підготов, до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко. – 3-є вид. стереотип. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2008. – 244 с. – (Б-чка студента).
6. Історія держави та права зарубіжних країн: Навчальний посібник. / Під заг. ред. Джужи О.М. - К.: НАВСУ - "Правові джерела", 2000. - 352 с.
7. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 4-те, доп. – К.: Атіка, 2004. – 616 с.
8. Мудрак І.Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій / Державна національна Академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2001. – 232 с.
9. Мудрак І.Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій / Державна національна Академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2001. – (Доповнення). – 70 с.
10. Мудрак І.Д. Історія держави і права зарубіжних країн: Курс лекцій / Державна національна Академія державної податкової служби України. – Ірпінь, 2001. – 137 с.
11. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. – Харків, 2003. – 415 с.
12. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 400с.
13. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн/ За ред. чл.-кор. АПН України В.Д.Гончаренка. У 2-х томах. – Київ: Ін Юре, 1998. – 607 с.
14. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. – К. 2005. – 307 с.
15. Шостенко І.І., Шостенко О.І. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч.-метод. посіб. – К.: МАУП, 2003. – 104 с.

16. Яцишин Н.Г. Практикум з історії держави і права зарубіжних країн. – Ірпінь, 2006. – 273 с.

Додаткова:

17. Говард М. Війна в європейській історії / М. Говард; пер. з англ. А.В. Яковини. – К.: Мегатайт, 2000. – 168 с.
18. Графский В.Г. Всеобщая история государства и права – М., Издательство НОРМА. – 2003. – 744 с.
19. Дейвіс Н. Європа: історія / Норман Дейвіс; пер. з англ. П. Панашук. - К.: Основи, 2000. – 1463 с.
20. Якобсон В.А. (отв. ред.) История Востока. В 6 т. Том 1. Восток в древности М: Вост. лит. , 2002. – 688 с. : карты.
21. Історія Сполучених Штатів: Нарис / Гол. ред. Говард Синкотта; пер. з англ. Ю. Лісняк. – К.: Діалог Інтернешнл, 2001. – 406 с.
22. Історія сучасного світу: Соціально-політична історія 15-20 століть: Навч. посіб. / За ред. Ю.А. Горбаня. – К.: Вікар, 2003. – 435 с.
23. Кравчук М.В. Правовая система США – К., 2004. – 247 с.
24. Ливанцев К.Е. История государства и права средних веков. – СПб., 2003.
25. Новая история стран Европы и Америки: Учеб. Для вузов / Под ред. И.М. Кривогуза. – М.: Дрофа, 2005. - 909 с.
26. Тищик Б.Й. Історія держави і права Стародавніх Греції та Риму. – Львів, 2001. – 384 с.

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальний графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання та при підготовці проєктної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Модуль 2						Підсумкова контрольна робота	Іспит	Підсумкова атестація
Тема	1	2	3	4	5			
Семінар. Заняття	3,5	4	3,5	3,5	4			
Індивід. робота	3							
Сам. робота	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5			
Модуль 3								
Тема	6	7	8	9	10	11	12	13
Семінар. Заняття	4	4	4	4	6,5	6,5	3,5	3,5
Індивід. робота	5							
Сам. робота	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1	0,5
						6	25 балів	M1+M2 = 75+ іспит (25). Сума балів = 100